

KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA

HELENA TUOMI (toim.); **Suomi ja kolmas maailma. Rauhantutkimus tänään V**, Jyväskylä 1976.

Kehitysmaihin liittyvä tutkimus ei Suomessa ole milloinkaan ollut niin vilkasta kuin viimeksi kuluneen vuoden aikana. Tämä tutkimusaktiiviteetti on painanut jälkensä myös ilmestyneeseen kirjallisuuteen. Tuorein esimerkki tästä kehityspiirteestä on ollut Suomen rauhantutkimusyhdistyksen julkaisusarjassa ilmestynyt teos **SUOMI JA KOLMAS MAAILMA**. Kirja on artikkelikokoelma ja antaa sellaisenaan perustietoa Suomen suhteista kehitysmaihin. Ja nimenomaan perustiedon kannalta kirjaa on pidettävä merkittävänä, joskin sen luettuaan jää kysymään, missä viiptyy syvälinen arviointi Suomen kehitysmaa- ja kehitysyhteistyöpolitiikasta.

Helena Tuomen avaus »Näkökulmia Suomen kehitysmaasuhteisiin» on varsin piikkikas kannanotto Suomen kehitysmaasuhteiden tarkasteluun. Jo se tuo esiin, että Suomen politiikka on ollut varsin omahyväistä edun ja näennäisen arvostuksen tavoittelua, sanoja ilman tekoja. Tässä suhteessa Suomen puolueettomuuspolitiikka ei ole ollut mitenkään omaleimaista, vaan varsin tyypillistä kapitalistisen maan neokolonialista politiikkaa. Näille yleisille arvioille antavat lisää vahvistusta kirjan muut luvut. Tuomen avauksesta voidaan vielä sanoa, että se on suhteessa kirjan antamiin vastauksiin liian lupaava. Toisin sanoen kirjassa ei ole pyritty analysoimaan Suomen kehityspolitiikkaa vaan antamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva Suomen suhteista kehittyvään maailmaan.

Artikkelissaan »Suomen viralliset suhteet kehitysmaihin» Esko Antola tarkastelee diplomaattisuhteiden verkoston kehittymistä Suomen ja kolmannen maailman välillä samoin kuin Suomen ja kehitysmaiden välisiä valtiosopimuk-

sia. Informatiivisesti luku osoittaa, että nämä suhteet ovat kehittyneet varsin kitukasvuisesti ja yksipuolisesti. Tieteellisessä katsannossa artikkeli edustaa kirjan parasta antia. Perusteelliseen antolamaiseen tapaan artikkeli sisältää myös teoreettisen ulottuvuuden, mikä useista muista kirjan artikkeleista puuttuu kokonaan.

Raimo Väyrysen artikkeli »Suomen ja kehitysmaiden taloudelliset suhteet» on empiirisesti informatiivinen. Se antaa hyvin kokonaisvaltaisen kuvan Suomen kehitysmaakaupasta ja suomalaisesta pääomasta kehitysmaissa aina suomalaisten konsulttitoimistojen toimintaan asti. Väyrysen palasista kokoamaa kuvaa ei Suomen kannalta voida pitää kovinkaan miarrittelevana. Suomen taloudelliset suhteet suuntautuvat lähes yksinomaan sinne, missä Suomelle näistä suhteista on suurin hyöty. Kääntäen voidaan siten olettaa, että kehitysmaasuhteillaan Suomi ei juurikaan pyri parantamaan kehitysmaiden mahdollisuuksia kehittyä. Tämä on sitäkin vakavampaa, kun otetaan huomioon, että virallisilla toimenpiteillä tuetaan tällaista uuden kansainvälisen taloudellisen järjestyksen tavoitteiden kannalta vinoutunutta politiikkaa.

Kirjan muista artikkeleista positiivisen maininnan ansaitsevat vielä kolme tutkielmaa: Tom Grönberg, Suomen kahdenvälinen kehitysyhteistyö; Vilho Harle, Suomen kehitysmaapolitiikkaa kansainvälisissä järjestöissä ja Unto Vesa, Kolmas maailma suomalaisten tietoisuudessa. Näille kaikille artikkeleille tyypillistä on tietyn informaation esittäminen pyrkimättä sen syvällisempään erittelyyn. Harlen artikkeli on sikäli mielenkiintoinen, että se sisältää runsaasti uutta tietoa Suomen toiminnasta kansainvälisissä järjestöissä. Vesan artikkeli puolestaan, vaikka onkin kirjan luettavinta osaa, sisältää puutteita, jotka saattavat epäilemään, että artikkelin kirjoittamiseen ei ole paneu-

duttu riittävästi. Esimerkiksi oppikirjojen arvioinnissa maantieteen osuus on sivuutettu kokonaan. Kuitenkin artikkeli riittää osoittamaan, että suomalainen yleensä tietää luvattoman vähän kehitysmaista.

Kirjan heikoimman annin muodostavat artikkelit: Mikko Lohikoski — Helena Tuomi, Suomi ja vapautusliikkeet ja Martti Lindqvist, Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja kehitysmaat. Molemmat artikkelit sisältävät runsaasti hurskastelua eivätkä kerro juuri mitään käsittelemiensä ilmiöiden olemuksesta. Näistä edellisessä artikkeliin sisältyy eräässä mielessä jopa virheellistä informaatiota. Ei suinkaan ole itsestään selvää, että kommunistiset puolueet ovat aina tukeneet siirtomaiden vapautumista. Muun muassa Ranskan kommunistinen puolue oli omalla tavallaan Ranskan siirtomaiden vapautumista vastaan. Ja omassa artikkelissaan Unto Vesa on osoittanut, että työväenluokankaan positiivinen suhtautuminen kehitysmaiden taisteluun ei ole itsestään selvyyttä, vaan se on riippuvainen tietoisuuden asteesta.

Puutteistaan huolimatta teosta kokonaisuudessaan on kuitenkin pidettävä tervetulleena. Se riittää osoittamaan, että Suomen suhteet kehitysmaihin ovat luvattoman heikot ja toisaalta Suomen virallista ja epävirallista politiikkaa suhteessa kehitysmaihin ei hyvällä tahdollakaan voida pitää yhdenmukaisena kaikkien niiden kansainvälisten asiakirjojen sisällön kanssa, joita Suomikin on ollut hyväksymässä kansainvälisen kanssakäymisen periaotteiksi. Tällaisena hyvin dokumentoituna teoksena kirjan pitäisi antaa herätteitä Suomen harjoittaman kehitysmaapolitiikan syvällisemmällekin arvioimiselle.

Kokonaisuutena kirjasta on vielä todettava, että sen sisältö on jäänyt varsin hajanaiseksi. Luvut eivät liity toinen toisiinsa. Lukijalta vaaditaan ehkä hivenen liikaa, kun kokonaisuuden hahmottaminen on jätetty vasta lukijalle eikä sitä ole suoritettu kirjan toimitusvaiheessa. Lähinnä vain Antolan ja Väyrysen luvut liittyvät saumattomasti toisiinsa ja ne puolestaan niveltäytyvät joustavasti Helena Tuomen suorittamaan avaukseen. Muilta osin sidosta onkin jo vaikeampi löytää. Lisäksi luetavuutta haittaa artikkeleiden eritasoisuus.

Niitä ei selvästikään ole kirjoitettu samanlaiseen käyttöön, vaan kirjoittajat ovat niissä toteuttaneet omia päämääriään.

Jyrki Käkönen